

YLI-II PURKAJASUO

Raportti konekaivuun valvonnasta 20.2.-10.3.2006

Kuva 1. Sini Annala tutkii kerrosta, jonka seasta tavattiin liisteitä pylvään 49 paikalla. Kaivinkone laajentaa aluetta; nurkkapylväälle kaivettiin 10 m x 10 m laajuinen perustus. Kuvannut: Sami Viljanmaa. Kuva Kierikkikeskuksen arkistossa.

Kierikkikeskus

Sini Annala & Sami Viljanmaa

V: A'
23.3.-06
M

1. Johdanto

Arkeologisesti merkittävällä Yli-lin Purkajasuolla suoritettiin sähkölinjan tolppien uusimista helmi-maaliskuun vaihteessa 2006. Purkajansuo on noin 20 hehtaarin kokoinen alue, joka on kivikaudella noin 5000 vuotta sitten ollut merenlahti. Kivikauden jälkeen soistuneelta alueelta löytyy kivikautisten kalastusansojen kappaleita – Suomen olosuhteissa poikkeuksellisia löytöjä. Kierikkikeskuksen arkeologit tarkkailivat Museoviraston toimeksiannosta tolppien tukirakenteiden vuoksi suoritettua konekaivuuta näin varmistaen, että mahdolliset löydöt saisivat asianmukaisen kohtelun.

Tarkkailu suoritettiin viikkojen 8, 9 ja 10 aikana. Huomiota kiinnitettiin paitsi varsinaisella muinaisjäännösalueella tehtäviin, myös sen lähialueella sijaitseviin kohteisiin. Pylväiden tukivaijerien betoniperusta istutettiin noin kahden metrin syvyyteen; tukirakenteita tuli kunkin pylvään kohdalle neljä, ja näistä osa asetettiin vanhoille, jo kertaalleen kaivetuille paikoille. Valvontaa suoritettiin aina, kun kajottiin koskemattomaan maaperään.

2. Asbtrakti

KONEKAIVUUN VALVONTA YLI-IIN PURKAJASUOLLA 20.2.-10.3.2006

Peruskartta: 3512 07 YLI-II

x=7252 98 - 7253 36

y=3448 30 - 3448 82

z=50,5 m mpy – 53 m mpy

Konekaivuun valvonta muinaismuistoalueella

Kierikkikeskus

Valvojat fil. yo Sini Annala ja FM Sami Viljanmaa

Yli-lin Purkajasuolla suoritettiin sähkölinjan tolppien uusimista helmi-maaliskuun vaihteessa 2006. Purkajansuo on noin 5000 vuotta sitten ollut merenlahti lijoen suistossa. Alueelta on aiemmissa tutkimuksissa löydetty kivikautisten kalastusansojen kappaleita. Uusittavat tolpat sijoittuivat Purkajasuon suopellolle tai pellon välittömään läheisyyteen.

Purkajasuon muinaismuistoalue ei konekaivuun valvonnassa tehtyjen havaintojen perusteella juurikaan jatku suopellon pohjoispuoliselle alueelle. Muinainen rantavyöhyke noudattelee karkeasti suopellon pohjoislaitaa. Aivan rantavyöhykkeeseenkin on kuitenkin ajautunut hajanaisesti ihmisen työstämää kivikautista puumateriaalia, mistä todistavat alueelta tavatut mäntyliisteet sekä maanviljelijä Helmeri Jussilan pellonraivuutöissä pellon pohjoisesta reunaojasta tapaama usean metrin pituinen seitsensärmäiseksi veistetty salko.

Kaikkienensa havainnot konekaivuun valvonnassa vahvistavat käsitystä, että Purkajasuon maakerrosten keskinäinen järjestys eri osissa suota on jokseenkin sama, mutta kerrospaksuudet vaihtelevat voimakkaasti, ja kaikkia kerroksia ei tavata kaikissa osissa suota. Paikoin suolla tavataan pitkänomaisia jokuoman suuntaisia virran kasaamia hiekkamuodostumia. Hienojakoinen silttikerros, jonka yhteydestä pääosa puulöydöistä on tavattu, vaihtelee alueellisesti vain noin 15 senttimetrin paksuisesta vähintään kahden metrin paksuiseksi. Paikoin tavattu hyvin syväälle jatkuva silttikerros ilmentää todennäköisimmin muinaisen syvänteen paikkaa, ja koska kerroksen pohjaa ei konekaivuussa tavoitettu, on mahdollista, että kerroksen syvemmissä osissa voi yhä olla löydettävissä erittäin hyvissä säilymisolosuhteissa olevaa puutavaraa.

Ajoitus:	Neoliittinen kivikausi
Kaivettu alue:	Noin 150 m ²
Kenttätyöaika:	20.2.-10.3.2006
Tutkimusraportti:	Sini Annala & Sami Viljanmaa 21.3.2006 Museoviraston arkeologian osasto topografisessa arkistossa. Kopio Kierikkikeskuksen arkistossa.

3. Arkistotiedot

Purkajasuo (12) – kivikautinen pyyntipaikka (muinainen merenlahti, jossa puisia kalastus- ja pyyntivälineitä; alueelta löydetty myös kolme meripihkaesinettä)

Kunta: Yli-Ii 972
Kylä: Karjalankylä 402
Tila: Korvala, R:No 51; tunnus 972-402-0051-0000
Maanomistaja: Helmeri Jussila,
Pahkalantie, 91200 YLI-II
Peruskartta: 3512 07 YLI-II
Koordinaatit: x = 7252 98 – 7253 36
y = 3448 30 – 3448 82
z = 50,5 m mpy – 53 m mpy

Aiemmat tutkimukset:

- meripihkakorun (KM 14396) löytöpaikan koekaivaus P. Sarvas 1960
- kivikautisen löytöpaikan (meripihkakorut KM 14396 ja KM 19679) tarkastus P. Purhonen 1976
- puiden löytöpaikan tarkastus S. Vanhatalo (13.9.1988, ei kert.)
- puiden löytöalueen tarkastus T. Wallenius 1990
- liisteritilän löytöpaikan tarkastus ja puiden löytöalueen kartoitus Oulun yliopiston arkeologian laboratorio/Pentti Koivunen syyskuu 1995 (ei kert.)
- liisteritilän löytöpaikan tarkastus K. Katiskoski ja E. Raike 1995
- Purkajasuon ja Purkajasuo/Korvalan kaivaukset H.-P. Schulz 1996
- Purkajasuon ja Purkajasuo/Korvalan kaivaukset H.-P. Schulz 1997
- Purkajasuon ja Purkajasuo/Korvalan kaivaukset H.-P. Schulz 1998 - 1999
- Purkajasuon ja Purkajasuo/Korvalan kaivaukset H.-P. Schulz 2000
- arkeoentymologisen hyönteisnäytteen otti A. Tranberg 2003
- Purkajasuon kaivaukset Pentti Koivunen ja Sami Viljanmaa 2004

4. Havainnot

Pylväs 47 sijoittui maantien ja joen väliselle alueelle, vain muutaman sadan metrin päähän Vuornoksen ja Korvalan kivikautisista asuinpaikoista olematta kuitenkaan muinaisjäännösalueella. Moreenimaa oli erittäin karkeaa ja kivikkoista, mitään ihmisen toimintaan viittaavaa ei havaittu.

Pylväs 48 sijoittui tien pohjoispuoliselle peltoalueelle. Aurauksen vuoksi maa oli roudassa noin 70 senttimetriin saakka, joten havaintojen teko oli vaikeaa. Mitään ihmiseen viittaavaa ei havaittu. Turpeen alla alkoi suoraan tumma silttikerros, jonka kaltaisesta Purkajasuolla on usein tavattu kivikautisia puulöytöjä. Kerros oli vähintään kahden metrin paksuinen, ja sen pohjaa ei saavutettu. Mitään puulöytöjä ei kuitenkaan tavattu.

Pylväs 48a tuli auraamattomalle paikalle, joten routakerros jäi pariinkymmeneen senttimetriin. Täällä vastaan tuli paksu tulvahiekkakerros, jonka seassa oli harvakseltaan myös puumateriaalia, ei kuitenkaan ihmisen työstämää. Linssimäisesti esiintyi myös orgaaninen, ilmeisesti veden mukanaan tuoma pienialainen kerros. Hiekkakerros jatkui ainakin kahden metrin syvyyteen saakka.

Pylväs 49 oli nurkkapylväs, jonka vuoksi perustuksia varten tarvittiin noin 10 x 10 metrin kokoinen kaivanto. Kaivannosta tavattiin kesän 2004 kaivausten kaltaiset kerrokset, tulvahiekka ja orgaanista ainesta sisältävä kerros. Noin 1,5 metrin syvyydestä tavattiin kaivauksissa esiin tulleen kaltaista materiaalia, lähinnä mäntyliisteitä ja luonnonpuiden kappaleita. Mitään töiden pysäyttämistä tai erityisiä dokumentointitoimia aiheuttavaa ei kuitenkaan tavattu. Puuta sisältävän kerroksen alla vastaan tuli savinen, osin kivikoinen maaperä, mahdollisesti muinainen rantavyöhyke.

Pylväs 50 sijoittui Purkajasuon suopellon pohjoispuolelle, ja maaperä oli melko kivikkoista moreenia. Paikalla kaivuutöiden aikana käynyt maanviljelijä Helmeri Jussila muisteli lopettaneensa pellon teon juuri niillä tienoin sen vuoksi, että maa muuttui liian kiviseksi. Ilmeisesti Purkajasuon alueella muinoin sijainneen merenlahden pohjoisranta on sijainnut hiukan kyseisen pylvään kohdalta etelään.

Pylväs 51 sijoittui kuivahkolle kangasmaalle, jonka maaperä oli lähinnä moreeniksi luonnehdittavaa. Mitään merkkejä muinaisesta aktiviteetista paikalta ei tavattu.

5. Päätelmät

Purkajasuon muinaismuistoalue ei konekaivuun valvonnassa tehtyjen havaintojen perusteella juurikaan jatku suopellon pohjoispuoliselle alueelle. Muinainen rantavyöhyke noudattelee karkeasti suopellon pohjoislaitaa, sillä maaperän muuttuminen karkeammaksi on aikoinaan rajoittanut Helmeri Jussilan suorittamaa pellonraivuuta. Aivan rantavyöhykkeeseenkin on kuitenkin ajautunut hajanaisesti ihmisen työstämää kivikautista puumateriaalia, mistä todistavat pylvään 49 kohdalta tavatut mäntyliisteet sekä Helmeri Jussilan pellonraivutöissä pellon pohjoisesta reunaojasta läheltä pylvään 50 paikkaa tavattu usean metrin pituinen seitsensärmäiseksi veistetty salko.

Kaikkienensa havainnot konekaivuun valvonnassa vahvistavat käsitystä, että Purkajasuon maakerrosten keskinäinen järjestys eri osissa suota on jokseenkin sama, mutta kerrospaksuudet vaihtelevat voimakkaasti, ja kaikkia kerroksia ei tavata kaikissa osissa suota. Pylvään 48A kohdalla tavattu paksu tulvahiekkakerros on ilmeisesti osa muinaisen jokiuoman suuntaista pitkänomaista virran kasaamaa hiekkamuodostumaa. Pylvään 48 kohdalla tavattu hyvin syvälle jatkuva silttikerros puolestaan todennäköisimmin ilmentää muinaisen syvänteen paikkaa, ja koska kerroksen pohjaa ei konekaivuussa tavoitettu, on mahdollista, että kerroksen syvemmissä osissa voi yhä olla löydettävissä erittäin hyvissä säilymisolosuhteissa olevaa puutavaraa.

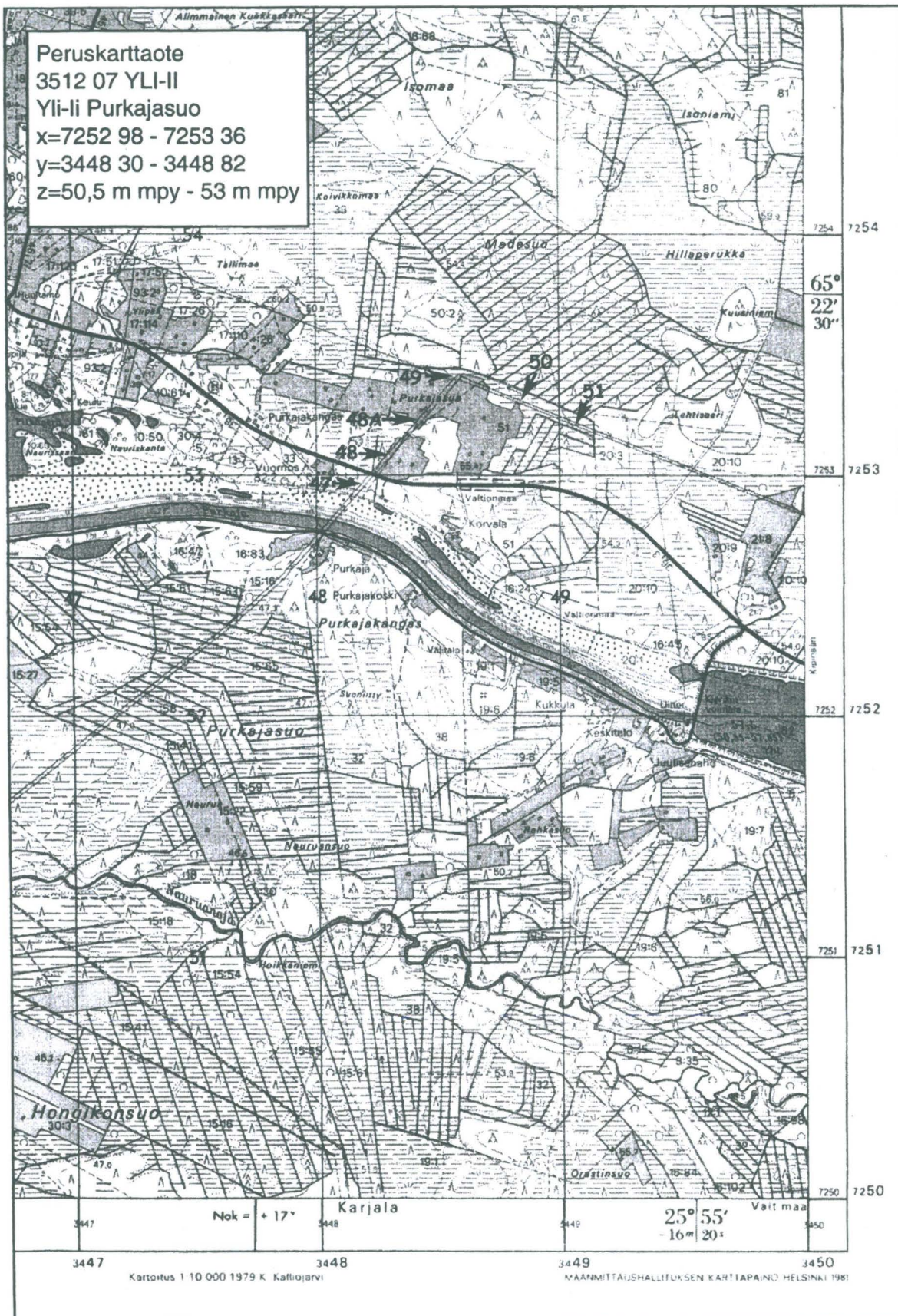
Yli-lissä 21.2.2006

fil. yo Sini Annala

FM Sami Viljanmaa

LIITTEET: PERUSKARTTAOTE

Kartta 1. Peruskarttaote 1:20 000.

Karttaotteeseen merkitty Purkajasuolle uusittujen sähkötolppien paikat ja numerot.